

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Биро за развој на образованието
С.КОПЈИ: 1

Примено:	Д. 10. 2008		
Орг. единица	Број	Прилог	Вредност
08	6488		

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Сл. весник на РМ” бр. 58/00 и 44/02) член 30 од Законот за основно образование („Сл. весник на РМ” бр. 103/08), министерот за образование донесе наставна програма по предметот *ликовно образование* за I одделение за деветгодишно основно образование за учениците со *аутизам*.

**НАСТАВНА ПРОГРАМА
ЗА УЧЕНИЦИТЕ
СО АУТИЗАМ**

I ОДДЕЛЕНИЕ

ЛИКОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

**ДЕВЕТГОДИШНО
ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ**

Скопје, мај 2008

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО**

1. ВОВЕД

Предметот *ликовно образование* претставува составен дел од концептот за деветгодишно основно образование за учениците со аутизам. Се изучува како задолжителен предмет од I до IX одделение, со вкупен фонд од 2 часа неделно, т.е. 72 часа годишно.

Предметот ликовно образование за учениците со аутизам, во најширока смисла, претставува можност за поттикнување и развивање на психомоторниот, емоционалниот и социјалниот развој. Преку програмските подрачја од предметот, кои корелираат со скоро сите наставни предмети, на учениците им се нуди уште една можност за создавање вистинска врска со реалноста и основа за комуникација.

Во рамките на програмските подрачја „*Чкрџање*“ и „*Прецрџување*“ учениците имаат можност да се запознаат и да ја изградат својата претстава за приборот за пишување и на психомоторно и графомоторно ниво да создадат основа за нагамошно надградување и развивање на вештината за пишување. На овој начин имаат можност елементите, формите и реалитетот кој го поседуваат на претставно ниво да биде претставен на подлога за пишување.

Преку програмските подрачја „*Црџање*“, „*Сликање*“, „*Моделирање*“ откриваат уште еден многу автентичен начин за изразување на своите претстави, чувства, потреби, знаења и вештини, развивајќи ја својата креативност и нагон за општење со реалната средина..

Програмското подрачје „*Ликовни истражувачки активности*“ нуди можност за самостојно доаѓање до сознанија за предметите и појавите во окружувањето.

2. ЦЕЛИ НА ПРЕДМЕТОТ ЗА РАЗВОЈНИОТ ПЕРИОД I ДО III ОДДЕЛЕНИЕ:

Ученикот/ученичката:

- да ги развива емоционалните и интелектуалните способности;
- да го развива творечкиот интерес;
- да формира естетски навики;
- да го негува ликовниот израз;
- да ја развива способноста за различни доживувања;
- да развива навики за ликовно набљудување и способности за ликовно изразување;
- да развива чувство за основните ликовни елементи;
- да се воведува во опсервација на визуелната реалност;
- да развива интерес, фантазија и детска креативност за ликовно изразување;
- да развива способност за изразување на своите доживувања преку ликовниот јазик;
- да развива визуелна и тактилна перцепција;
- да го развива интелектуалниот и емоционалниот живот;
- да развива вештини за примена на основните материјали и техники за цртање, сликање, моделирање и градење во ликовното изразување во сообразност со своите психофизички способности и реални можности;
- да го открива и запознава ликовниот јазик- ликовните елементи: линија, боја, форма и нивната употреба во ликовното творештво;
- да ги искажува самостојно и слободно своите сознанија, доживувања и впечатоци, мисли и фантазија со помош на ликовниот јазик и творештвото;
- да развива графомоторни способности и координација око-рака;
- да се оспособува да набљудува и споредува и да утврдува сличности и разлики меѓу предметите и појавите;
- да ги применува стекнатите ликовни вештини;
- да се ослободува од стрес, емоционална напнатост преку ликовното изразување;
- да развива културно-хигиенотехнички и работни навики за одржување на личната хигиена и хигиената на средствата за работа;
- да развива потреба за чување и благородување на својата училница;
- да умее вербално да ја објасни својата ликовна творба;
- да се запознава со компјутерската техника за цртање и боење на површина.

3. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ВО I ОДДЕЛЕНИЕ:

Ученикот/ученичката:

- да се запознае со приборот за пишување и односот помеѓу средството и подлогата за пишување;
- да се оспособи за трочлен стисок на моливот;
- да ја развие сензомоторната интеграција;
- да се поттикне за правилна визуелна перцепција;
- да ја развие фината и грубата моторика;
- да стекне ориентација на подлогата за пишување;
- да се поттикнува да држи правец (од лево кон десно);
- да се запознае со поважните средства за цртање и сликање(дрвени бои, темперни бои, фломастери, пастелни бои;
- да ги наоѓа и именува основните бои (црвена, жолта, сина, зелена);
- да се поттикне на чувство за ритам преку печатење;
- да стекне чувство за тактилни својства на материјалите за моделирање;
- да стекне чувство за тродимензионалност на творбите од моделирање;
- да се поттикнува на пријатни чувства и задоволство при ликовни активности;
- да се оспособи за одржување на хигиената за време ликовните активности;
- да се поттикнува самостално да истражува за време на ликовните активности.

4. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ: ЧКРТАЊЕ			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да го прелознава и именува приборот за пишување (молив-хартија); - да го запознае односот меѓу подлогага (хартија, табла, бетон) и инструментот за пишување (молив, креда); - да се оспособи слободно, самостојно да чкрта на хартија; - да се оспособи за тричлен стисок; - да се оспособи визуелната и аудитивна фасцинација да ја користи во ликовното изразување*; 	<ul style="list-style-type: none"> - Основни средства за цртање и нивна употреба - Чкртање 	<ul style="list-style-type: none"> - Молив, - хартија, - боица, - креда, - табла, - сид, - маса, - „цртеж“. 	<p>Активности и методи</p> <ul style="list-style-type: none"> - Набљудува и истражува: различни средства за чкртање; - набљудува и истражува: различни моливи (по боја и големина); - со различни средства за чкртање (молив, боица, креда, пенкало) чкрта на различни подлоги (хартија, табла, сид, маса); - комбинира и употребува различни средства за чкртање на една подлога; - самостојно чкртање со објаснување на „нацртаното“ и именување на деталите од „нацртаното“; - самостојно чкртање на хартија;
<ul style="list-style-type: none"> - да се оспособи за тричлен стисок; - да се оспособи визуелната и аудитивна фасцинација да ја користи во ликовното изразување*; 	<ul style="list-style-type: none"> - Развој на функциите потребни за ликовна активност* 		

<p>(Напомена: кај учениците со аутизам има изразено визуелна и аудитивна фасцинација (шум при повлекување на молив, појавата на трага од молив на подлогата, шум од подлогата за пишување) која треба да се анализира и искористи во функција на ликовното изразување)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Тричлен стисок - Усмерување на аудитивната фасцинација - Сензомоторна интеграција - Визуелна перцепција - Просторна претстава - Концентрација - Внимание - Визиомоторна контрола - Визиомоторна интеграција - Имагинација - Ориентација на подлогата за чкртање 	<ul style="list-style-type: none"> - Тричлен стисок, - координација (око-рака), - гледање преку „дурбин“, - чкртање на ограничен простор, - редене, - низење, - фрлање, - кревање, - модел. 	<ul style="list-style-type: none"> - вежби: држење молив, боица, со користење на сонда/инструмент за корекција и учење на тричлен стисок; - вежби: координација (око-рака); - вежби: концентрирање на погледот само на еден детал на слика (дурбин) со покажување и именување; - чкртање на хартија во ограничен простор; - редене и низење на ситни предмети-елементи; - редене, кревање, фрлање и низење на крупни предмети-елементи; - чкртање на хартија со ограничен простор, според модел (буква, предмет).
<p>- да се поттикнува сензомоторната интеграција;</p>	<p>(Напомена: Поради непостоењето, неинтегрираноста и некоординираноста на горенаведените способности/функции кај учениците со аутизам се предвидуваат овие содржини и активности како најдобра можност за нивно развивање преку програмското подрачје чкртање)</p>		
<p>- да се поттикне за правилна визуелна перцепција;</p>			
<p>- да стекне претстава за простор на подлогата за чкртање;</p>			
<p>- да поттикне зголемување на концентрацијата и вниманието при активност;</p>			
<p>- да ја развива визиомоторната контрола;</p>			

<p>- да ги развива грубите моторни движења на горните екстремитети;</p>			
<p>- да се оспособи да ја развива визиомоторната интеграција</p>			
<p>- да се оспособи за ориентација на подлогата за чкртање.</p>			

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ: ПРЕЦРТУВАЊЕ			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да се оспособи да го движи моливот по веќе нацртани линии; - да се оспособи за одржување контрола на правецот на линијата при цртањето; - да се оспособи да имитира разни видови линии; - да се оспособи да имитира туги движења при цртањето; 	<p>- Повторување (по линија)</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Практично: следење на линијата со различна боја; - следење на линијата со ограничување на просторот на подлогата околу неа; - следење на линијата со молив со корекција на тежината на моливот (ставање на тег на моливот); - имитација на различни линии според видот (крива, права, искршена); - имитација на различни линии според редоследот на боите.
			<ul style="list-style-type: none"> - имитација на движење на молив во воздух;

- да се оспособи за прекривање на подлогата со бои/цртеж;			
- да ја одржува хигиената на облеката и приборот за сликање.			

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ: СЛИКАЊЕ			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
Ученикот/ученичката:			
- да ги запознае и именува подлогите и сликарските материјали (хартија, водни бои, темперни бои, четка, платно, палета, вода);	- Основни средства за сликање и нивната употреба	- Сликање, - боја, - основни бои, - палета, - темпера, - водни бои, - површина, - разлевање, - боење.	- Набљудува и истражува различни средства за сликање (хартија, водни бои, темперни бои, четка, платно, палета, вода и др.); - запознавање на основните средства за сликање; - сликање на разновидни подлоги различни по форма, големина, боја, дебелина; - вежби за тричлен стисок; - слика по свој избор со именување на основните бои;
- да се оспособи за тричлен стисок;	- Сликање		- истражува: својства на средствата за сликање (трага што ја оставаат, мирис, тактилитет, однесување кон различна подлога за сликање, однесување со гума за бришење);
- да се запознае со својствата на средствата за сликање;			- сликање со фиксација (обележување) на местата од подлогата кои треба да се прекријат со боја;
- да ги препознава и име-			- разлевање на боја по стакло, хартија и

нува основните бои;				маса; - цртање со напомена за хигиенските мерки при цртање (чист-нечист); - бојење на големи и мали затворени линии.
- да се поттикне самостојно да избира бои;				
- да се поттикнува креативно да се изразува со боја;				
- да се поттикне за прекривање на целата подлога со боја;				
- да ја одржува хигиената на облеката и приборот за сликање.				

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ: ПЕЧАТЕЊЕ

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
Ученикот/ученичката: - да воочи дека со кој било предмет премачкан со боја може да се направи и добие негов отпечаток; - да се поттикне самостојно да печати; - да се поттикне делумно да учествува во изработка на наједноставните печати (шаблони);	- Основни материјали за печатење - Печатење	- Печатење, - печат (шаблон), - отпечаток, - постапки за печатење, - печатење со превиткување, - подлога, - печати различни по тежина.	- Набљудува и истражува печат; - набљудува: постапност при изготвување на печатот; - учествува со едноставни задачи во изготвување на печат; - набљудува постапност при печатење (нанесување боја, отисок со одреден број „5 пати“, пак нанесување боја); - самостојно спроведување на постапките за печатење; - користи најразновидни печати (шаблони); - печати со природни материјали;

<p>- да се оспособи да прецртува веќе нацртани облици;</p>	<p>- Прецртување (според модел, контури на предмет, илустрација)</p>		<p>- прецртува различни едноставни нацртани облици; - прецртува различни облици според контурите на моделот (картон, хартија); - прецртува предмет по контурите на хартија; - ги набљудува и ги истражува предметите, облиците и моделите направени од различен материјал. - доцртува познат недовршен облик или цртеж со/без испрекината линија; - претставува модел/предмет на хартија.</p>
<p>- да се оспособи да повторува по веќе нацртан облик;</p>			
<p>- да се оспособи да црта според контури на предмет;</p>			
<p>- да се оспособи да ја развие имагинативната способност при ликовната активност;</p>			
<p>- да се оспособи да ја развие тактилната перцепција;</p>			
<p>- да се оспособи да доцртува недовршени цртежи;</p>			
<p>- да се оспособи да црта според модел.</p>			

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ: ЦРТАЊЕ

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да ги запознае и да ги именува средствата за цртање (молив, дрвени бои, пастели, фломастери); 	<ul style="list-style-type: none"> - Основни средства за цртање и нивната употреба 	<ul style="list-style-type: none"> - Средства за цртање, - молив, - дрвени бои, - фломастери, - пастели, - својства на средствата за цртање, - хигиенски мерки при цртање. 	<ul style="list-style-type: none"> - Набљудува и истражува различни средства за цртање (молив, дрвени бои, фломастери, пастели); - запознавање на основните средства за цртање; - цртање на разновидни подлоги различни по форма, формат, големина, боја, дебелина; - вежби за тричлен стисок; - црта по свој избор со именување на основните бои;
<ul style="list-style-type: none"> - да се поттикнува да ги употребува средствата за цртање; 	<ul style="list-style-type: none"> - Цртање 		<ul style="list-style-type: none"> - самостојно истражува: својства на средствата за цртање (трага што ја оставаат, мирис, односување кон различна подлога за цртање, однесување со гума за бришење); - цртање со фиксација (обележување) на местата од подлогата кои треба да се прекријат со боја; - цртање со напомена за хигиенските мерки при цртање (чист-нечист), ракави и др.; - боење на големи и мали затворени линии од цртежот.
<ul style="list-style-type: none"> - да се оспособи за тричлен стисок; 			
<ul style="list-style-type: none"> - да се запознае со својствата на средствата за цртање; 			
<ul style="list-style-type: none"> - да се запознае со средствата за цртање од тактилен аспект: 			
<ul style="list-style-type: none"> - да ги препознава и именува основните бои; 			
<ul style="list-style-type: none"> - да се поттикне самостојно да избира бои; 			
<ul style="list-style-type: none"> - да се поттикнува креативно да се изразува преку цртањето; 			

<p>- да заклучи дека со печатењето е можно повторување на истата форма (добивање речиси исти отпечатоци);</p>			<p>- печати со сунѓери во разни форми; - печати на мазна и рапава хартија; - печати со превиткување на хартијата (Роршахова дамка); - мести различни шаблони за печатење на веќе направени печати на хартија; - печатење со печати со модифицирање на тежината (додавање на тегови-природни).</p>
<p>- да се оспособува самостојно да го држи печатот и прави отпечатоци;</p>			
<p>- да ја регулира и контролира силата (притисок, стисок) на дланката и да развие чувство на ритмичко движење на раката.</p>			

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ: МОДЕЛИРАЊЕ *

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да запознае некои материјали за моделирање и обликување; - да истражува материјали преку визуелните и тактилните сетила; - да моделира со материјали со додавање и одземање; - да се привикнува да работи во група; - да ја развива моториката; - да ја развива емоционалната рамнотежа; - да развие чувство за асоцијација и именување; - да се поттикне за боене на нерамна површина. 	<ul style="list-style-type: none"> - Моделирање <p>(Напомена: учениците со аутизам не можат да прават корелација, синтеза и анализа меѓу облик и маса (волумен), па затоа за нив не се предвидува обликување како содржина од ова програмско подрачје)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Моделирање, - пластелин, - тесто, - глина, - тврдо, - меко, - редување, - тркала, - меси, - реди, - удира, - бой. 	<ul style="list-style-type: none"> - Набљудува и анализира различен материјал за моделирање (тесто, пластелин, глина, гипс); - истражува тактилно и од различен аспект на сетилата; - материјалот за моделирање го дели на делови, го спојува, реди (вертикално и хоризонтално); - разменува со групата додека моделира (материјал и комуникација); - прави груба и фина манипулација со материјалот за моделирање (големи и мали топки) -ги валка, тркала, меси, удира, фрла; - прави модели по сопствена имагинација и ги именува; - направените модели ги бои со темперни бои.

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ: ЛИКОВНИ ИСТРАЖУВАЧКИ АКТИВНОСТИ

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да се поттикне да ги набљудува и истражува средствата и материјалите на конкретно ниво; 	<ul style="list-style-type: none"> - Ликовно истражување 	<ul style="list-style-type: none"> - Растворливо-нерастворливо, во, - суво-мокро, - течно-цврсто, - мирис, - пишува, - не пишува, - боја, - изглед, - мирис, - шумоли. 	<ul style="list-style-type: none"> - Практично: прта на нестандартни подлоги (прта на снег, песок, глинена плоча, картон, дрво пластика); - прта со нестандартни ликовни материјали (со чешел, стапче, четкичка за заби, крпче, четкичка за шминка, стара шминка, лак за нокти и др); - слика на различни подлоги и стекнува искуство на кои подлоги може да се слика, а, на кои не; - истражува траги кои сликарските материјали ги оставаат на целофан, весникарска хартија, пластична фолија, шишиња, стара шапка, стар чадор, газа, дрво, камен, старо ЦД и др.; - истражува конкретни особини (боја, изглед, тактилитет, мирис, звучност); - набљудува однесување на: темпера боја во чиста вода, потекување на бојата по сликата, засушување на бојата на својата рака, фломастер на рака, пастел на рака).
<ul style="list-style-type: none"> - да се поттикне да ги набљудува и истражува својствата на средствата и материјалите од тактилен аспект; 			
<ul style="list-style-type: none"> - да се поттикне да го набљудува и истражува својствата на различните средства и материјали. 			

5. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

- Насоки за меѓупредметно поврзување:

При реализацијата на предметот ликовно образование во наставата за учениците со аутизам треба се постигне корелација и интегрирање со сите предмети кои се изучуваат во првото одделение од деветтолетката, со најголем акцент врз предметите запознавање на околината и македонски јазик.

Поврзување со предметот запознавање на околината се сретнува во рамките на сите програмски подрачја на предметот ликовно образование, при ликовните активности во кои ученикот манипулира со предмети и појави кои се дел од околината и секојдневниот живот на ученикот, и тоа: “Чкртање” и “Прецртање” (во делот на обидите за “цртање” на предмети, живогни, растенија кои се дел од околината, “Цртање” и “Сликање” (во делот на обидите за ликовно претставување на пејзажи, растенија, животни, објекти, сообраќајни знаци/средства како дел од содржините на предметот запознавање на околината); “Печатење”, “Моделирање” и “Ликовни истражувачки активности” (во делот на манипулацијата и истражувањето со природните материјали: тесто, глина, пластелин, песок, компир, јаболко и сл.).

Со предметот македонски јазик има поврзување во делот на активностите кои имаат корелација со обука на тричлениот стисок на средствата за пишување, графомоториката, со обуката на вештината за пишување, со координацијата око-рака, со обуката на правецот за пишување (линеација), вербалното именување на нацртаното, збогатувањето на фондот на зборови.

- Прејораки за корисење на годишниот фонд на часови:

За секое предвидено подрачје е предложен годишен фонд на часови, односно:

- Чкртање – 8 часа;
- Прецртување – 12 часа;
- Цртање – 12 часа;
- Сликање – 12 часа;
- Печатење – 8 часа;
- Моделирање – 8 часа;
- Ликовни истражувачки активности – 12 часа.

Од предвидениот вкупен фонд на часови по програмски подрачја, дозволени се отстапувања во согласност со *можността на ученикот и динамиката на усвојување на одредени конкретни цели.*

Методи, форми и средства на наставната работа

За сите програмски подрачја предвидени за предметот ликовно образование во наставата за учениците со аутизам, се препорачува користење и нужно комбинирање на сите конкретни интерактивни, актуелни и современи методи, форми и дидактички и технички средства на наставна работа.

- **Индивидуален приод во наставната работа**

Во согласност со научните сознанија потребно е приспособување на наставната работа кон развојните и индивидуалните потреби на учениците. Имено, потребна е примена на техники и стратегии кои го преферираат индивидуалниот приод во реализацијата на наставната работа со учениците.

- **Вклучување на родителите во наставната работа**

Семејството е претставува примарна образовно-герашиска средина на децата и најважен фактор во детскиот развој. Во тој контекст, во реализацијата на целите, содржините и активностите од наставниот предмет ликовно образование треба да се обезбеди кооперативна комуникација со родителите и нивно вклучување во работата на училиштето, во функција на: практикување и унежбување на одредени програмски содржини во домашна/семејна средина што ученикот ги стекнал во училиште, информираност на родителот за текот на развојот на ученикот, соработка со наставникот (во организација и оттикнување на заеднички ликовни активности со редовната популација, заеднички ликовни хепенинзи, цртање во придода и др.).

- **Наставни средства:**

- За реализација на наставната работа по предметот ликовно образование може да се користи секој дидактички материјал, одобрен од страна на министерот (учебници, каталози, работни тетрапки, прирачници, бонки, наставни ливчиња, помошни средства за учење на држење на молив, обоени перли и мониста, шаблони за прецртување, модели, линијари и сл.).
- **Извори на учење во непосредната околина:** ресурсите од окружувањето кои ќе се набљудуваат и ќе бидат предмет на ликовна активност-зграда, природа, животни, растенија, сообраќајни средства и др.
- **Енциклопедии за деца и каталози во издание на популарни и верифицирани издавачки куќи**
- **Компјутерски образовни софтвери** за развивање на ликовните и креативни способности- **toolkit-програмата и други верифицирани мултимедиски ЦД** со соодветни едукативни и креативни игри.
- **Традиционално потврдени, одобрени и верифицирани списанија за деца, соодветни на возраста.**
- **Литература за деца од познати македонски и странски детски писатели (која содржински, естетски и вредносно одговара на возраста на учениците).**
- **Аудиовизуелни, аудитивни, визуелни средства и средства со кинетички својства:** анимирани филмови за деца како мотив за цртање, видеокасети, ДВД и ЦД со анимирани ликови и предмети, цртани шаблони, модели, бонки и други предмети во зависност од потребите на предметот.

6. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

ДИЈАГНОСТИЧКО ПРОВЕРУВАЊЕ И ОЦЕНУВАЊЕ

Во почетокот на учебната година наставникот врши дијагностичко проверување и оценување во функција на квалитетното планирање и реализирање на идните активности. Се спознаваат предзнаењата во најширока смисла на зборот, социјализациските аспекти на развојот, емоционалниот и физичкиот развој. Исто така, во текот на учебната година наставникот врши евалуација на наставниот процес, ефикасноста на наставата и развојот на учениците со батерија тестови за евалуација за деца со аутизам.

ФОРМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ

Во текот на наставата по ликовно образование во првото одделение се препорачува формативно следење кое вклучува изработка и водење на портфолио на учениците што опфаќа:

- Собирање на показатели (детски изработки, творби, тетрапки, цртежи, модели, снимени материјали со презентација на текот и начинот на изработка и однесување на ученикот и сл.) за секој ученик посебно.
- Тековни (формативни) евалуациски листи за секој ученик кои се пополнуваат по секоја негова конкретна активност, или студии на случај во кои наставникот ја бележи фактичката состојба.

- Инструменти кои се однесуваат на секое програмско подрачје поединечно. Во нив, наставникот внесува податоци за постигањата и однесувањето на ученикот во однос на сите развојни аспекти. *Евалуацискиите листи и примарно се однесуваат на целиите кои целосно се постигнуваат на ниво на првои одделение.*

МИКРОСУМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ

Врз основа на сознанијата од формативното оценување се реализира микросумативното оценување кое се ирејисшаува со микросумативен извештај/ оценка за ученикот.

СУМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ

Врз основа на целокупните податоци добиени од следењето и формативното оценување, наставникот ја констатира (опишува) развојната состојба на секој ученик поединечно, во рамките на секое програмско подрачје.

ДОСТАПНОСТ И ПРООДНОСТ НА ПОРТФОЛИОТО

- Портфолиото во текот на целата година треба да им е достапно на родителите за да може и тие да придонесат во квалитетната реализација на наставата по ликовно образование.
- Завршната, аналитичко-описна оценка се доставува, исто така, до родителите и станува дел од портфолиото на ученикот.
- Портфолиото на ученикот со прочистени и селектирани податоци продолжува во наредното, повисоко одделение.

НА ЧИНИ НА ПРОВЕРУВАЊЕ И ОЦЕНУВАЊЕ

Во согласност со природата на програмата по предметот ликовно образование во првото одделение за ученици со аутизам *оценувањето се врши: практично, со помош на практично извршување на одредени задачи, преку автентичноста и оригиналноста на творбите, периодично следење и споредување на нивниот квалитет и однесување при ликовна активност со контролен термин.*

7. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Програмата во однос на просторните услови за реализацијата се темели на Нормативот за простор и за наставните средства за I одделение донесен од министерот за образование и наука.

8. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Воспитно-образовна работа во прво одделение може да ја изведува лице кое завршило:

- Филозофски факултет – Институт за дефектологија, дипломиран дефектолог;
- Дефектолошки факултет согласно Законот за основно образование.

9. НАСТАВНАТА ПРОГРАМА ПО ЛИКОВНО ОБРАЗОВАНИЕ ЗА ПРВО ОДДЕЛЕНИЕ ДОНЕСЕНА НА 21. 06. 2007 ГОДИНА СО РЕШЕНИЕ БР. 10-1009/2, ЗА ПОТРЕБИТЕ НА УЧЕНИЦИТЕ СО АУТИЗАМ ЈА АДАПТИРАШЕ КОМИСИЈАТА ВО СОСТАВ:

- Марија Симонова, советник за посебни потреби, Биро за развој на образованието - Скопје
- Спасе Додевски, дефектолог, ОУ „Сандо Масев” - Струмица

10. РЕШЕНИЕ И ДАТУМ НА ДОНЕСУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по ликовно образование за прво одделение во деветгодишното основно образование за учениците со аутизам ја донесе

Перо Стојановски,
министер за образование и наука

Скопје

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Бр. 10-1961/5

02.10 2008 год.

СКОПЈЕ

